

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

С. В. Коробка, к. е. н., доцент,
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Сучасні умови розвитку суспільства диктують нові потреби забезпечення продовольчої безпеки та відтворення природної родючості та біорізноманіття навколишнього середовища. Оскільки, сучасні умови функціонування сільського господарства у світі передбачають, що бідні країни мають забезпечити своє населення продуктами харчування у кількісному вимірнику, тоді як розвинуті намагаються – якісно. Такий підхід до розвитку аграрного виробництва сприяв розвитку органічного

виробництва в країнах Європейського Союзу у США, а також і не оминув Україну.

Органічне виробництво – цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного різноманіття, збереження довкілля, рівень біологічного різноманіття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання тварин та метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів, які виготовлені з використанням речовин та процесів природного походження [9].

У законі України “Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції” органічне виробництво – сертифікована діяльність, пов’язана з виробництвом сільськогосподарської продукції (у тому числі всі стадії технологічного процесу, а саме первинне виробництво (включаючи збирання), підготовка, обробка, змішування та пов’язані з цим процедури, наповнення, пакування, переробка, відновлення та інші зміни стану продукції), що проводиться із дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції [7].

Згідно чинного законодавства під час органічного виробництва заборонено застосовувати хімічні добрива, пестициди, генетично модифіковані організми, консерванти тощо.

Наша країна займає лідируючі позиції щодо забезпечення сільськогосподарськими угіддями – 0,914 га на одну особу та 0,716 га ріллі на особу. В Україні нараховується 21009,6 тис. га сільськогосподарських угідь, майже 93 % з них передані фізичним особам внаслідок розпаювання здані в оренду. За розрахунками вчених, при здійсненні правильного землеробства, земельний фонд України може погодувати 300-3200 млн. чол. [6].

Станом на 2016 р. повідомлялося про 2,7 млн виробників органічної продукції. У світовому масштабі площа органічних земель збільшилась на 15 % до майже 58 млн га., а органічний ринок склав 80 млрд євро. Що стосується нашої країни, то згідно статистичних даних органічне виробництво в Україні набуває дедалі більшого поширення. Органічне виробництво здійснюють 164 сільськогосподарські підприємства. За останні роки площа органічного виробництва в Україні зросла на 48 % (з 270 до 400 тис га), що дало можливість увійти до ТОП-20 країн за площею у світі, та зайняти 11 місце в Європі [10].

При цьому майже половина органічних земель зайнята під вирощуваннями зернових (48,1 %), олійних (16 %), бобових (4,6 %),

овочів (2 %), фруктів (0,6 %) та винограду (0,1 %). Основною органічною продукцією, що експортується з України є зернові, олійні та бобові культури, дикорослі ягоди, гриби, горіхи та лікарські рослини.

Основними країнами-імпортерами української органічної продукції є: Нідерланди, Німеччина, Велика Британія, Італія, Австралія, Польща, Швейцарія, Бельгія, Чехія, Болгарія, та Угорщина.

Однак, споживання органічної продукції в Україні є значно нижчим, ніж у Європейських країнах та США і складає 0,5 євро, тоді як у ЄС – 40 євро/чол.

Незважаючи на позитивні тенденції розвитку органічного виробництва, воно постійно зазнає певних труднощів, які пов'язані із сертифікацією підприємства і його продукції, її стандартизацією та маркуванням через недостатню кількість відповідних центрів контролю й сертифікації. Також практично відсутня офіційно затверджена процедура сертифікації [9]. У Європі вартість сертифіката становить від 10 тис. грн. до 340 тис. грн. у залежності від обсягу виробництва і кількості найменувань продукції [2]. Для його отримання фермеру необхідно пройти ряд процедур. Найважливішою серед яких є невикористання протягом трьох (п'яти) років при вирощуванні рослинної продукції засобів захисту рослин та добрив хімічного походження. Фермер, який вирощує свою продукцію на землях, що піддаються обробці хімікатами чи мінеральними добривами не може претендувати на сертифікат екостандарту, біостандарту чи органік стандарту, оскільки земля знаходиться або в перехідному періоді, або не відповідає умовам сертифікації. Прибуток від продажу продукції в роки сертифікації буде нижчим (як правило, збиткове виробництво), оскільки врожайність знижується, а вирощена продукція продається за ринковою ціною, бо ще не є органічною. Якщо говорити про продукції тваринництва, то спостерігається така ж ситуація. У перехідні три роки тваринам заборонено давати синтетичні гормони, обробляти антибіотиками (якщо це не загрожує життю тварини) тощо, а корм також повинен бути органічним (або відповідати біостандарту).

Отже, продовжити впровадження органічного виробництва на сільських територіях сприятиме вирішенню екологічних, економічних та соціальних проблем, шляхом:

- зменшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище в наслідок здійснення господарської діяльності;
- відновлення та збереження родючості сільськогосподарських земель;

- впровадження ресурсозберігаючих технологій та технічних засобів;
- забезпечення населення нашої країни якісними та безпечними продуктами харчування;
- покращення здоров'я населення на сільських територіях;
- підвищення рівня освіти населення сільських територій;
- поліпшення добробуту сільського населення шляхом диверсифікації підприємницької діяльності та поєднання з регіональними особливостями;
- захист права споживачів;
- забезпечення інноваційного розвитку органічного сільськогосподарського виробництва;
- створення екологічного іміджу України та підвищення конкурентоспроможності продукції;
- забезпечення продовольчої безпеки.

На сьогоднішній день розвиток органічного виробництва на сільських територіях, є одним з пріоритетних напрямів. У 2015 році було розроблено “Єдину комплексну стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 року”.

Позитивним стало також прийняття у 2018 році Закону України “Про основні принципи і вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції”, метою якого є вдосконалення правового регулювання органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, а також прирівняння чинного законодавства у відповідність до законодавства ЄС у даній сфері.

Розвитком органічного виробництва на сільських територіях займаються: Федерація органічного руху України, Міжнародна Громадська Асоціація учасників біовиробництва, Клуб органічного виробництва, Спілка учасників органічного виробництва “Натурпродукт”, та багато інших організацій.

До проблем, які сповільнюють розвиток органічного виробництва на сільських територіях варто віднести:

- відсутність відповідної законодавчо-нормативної бази регулювання розвитку органічного виробництва;
- відсутність урядової стратегії розвитку органічного виробництва;
- відсутність функціонуючої державної системи контролю за ринком органічної продукції;
- слабка обізнаність виробників щодо сертифікації органічної продукції;

- недостатність наголошення на екологічній компоненті органічного виробництва;
- інноваційна пасивність більшості виробників та управлінських структур;
- низький рівень технологічної культури українських виробників сільськогосподарської продукції [5].

Перспективність розвитку виробництва органічної продукції на сільських територіях полягає в наступному:

- можливість використання наявних територіальних ресурсів;
- необхідність зберігання навколишнього середовища;
- підвищення рівня життя сільських мешканців шляхом розвитку сільських територій;
- залучення в галузь іноземних інвестицій та покращення показників галузі в загальному;
- необхідність зміцнення своїх позицій на світовому ринку та створення конкурентоспроможної продукції;
- забезпечення продовольчої безпеки нашої країни.

Виходячи зі вищесказаного, можна говорити, що Україна має великі перспективи з налагодження органічного виробництва на сільських територіях та реалізації органічної продукції на світовий ринок. Співпраця з міжнародними організаціями в сфері органічного виробництва дасть можливість швидко відкоригувати наявну нормативно-законодавчу базу.

Список літератури

1. IFOAM Basic Standards (approved by the IFOAM General Assembly, Victoria, Canada, August 2016). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ifoam.org.
2. Organic – Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic-europe.net>.
3. Organic world [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.organic-world.net>.
4. Екологічні новації Спільної аграрної політики ЄС: імплементація в Україні: науково-аналітична зап. / від 10.08.2016 р. № 135-13/440/ Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ. – К., 2016. – 37 с.
5. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/16025>.
6. Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 36,

ст.275. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/21596>.

7. Концепція державної Програми розвитку органічного виробництва в Україні - Аналіз передумов, проблем, можливостей та ризиків для виконання програми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-45-25?start=4>.

8. Коробка С.В. Проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій в Україні // С. В Коробка, Т. Г. Пенцак // Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького, 2017, т 19, № 76 – С. 67-71

9. Малік М.Й. Сталій розвиток сільських територій на засадах раціонального природокористування та еколого-безпечного агропромислового виробництва /М.Й. Малік, М.А. Хвесик// Економіка АПК. – 2010. - № 5. – С. 3-12.

10. Огляд ринку. Органічна продукція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://msb.aval.ua/news/?id=26062>.

11. Органічні продукти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Органічні_продукти.

12. Федоров М. М. Розвиток органічного виробництва / Федоров М. М., Ходаківська О.В., Корчинський С.Г.; за ред М.М. Федорова, О. В. Ходаківської. – К.: ННЦІАЕ, 2011. – 146с. – С. 3.